

ARAŞTIRMA/RESEARCH

YOĞUN BAKIMDAKİ ÇEVRESEL STRES KAYNAKLARININ ÖĞRENCİ HEMŞİRELER TARAFINDAN ALGILANMASI¹

Enes BULUT²

Dilek ÇİLİNGİR³

Gül ÇAKIR ÖZMEN⁴

Alınış Tarihi/Received	Kabul Tarihi/Accepted	Yayın Tarihi/Published
02.10.2019	09.11.2021	15.12.2021

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

Bulut E, Çilingir D, Çakır Özmen G. Yoğun bakımdaki çevresel stres kaynaklarının yoğun bakımda staj yapmış öğrenciler tarafından algılanması. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2021; 24(4): 496-502. DOI: 10.17049/ataunihem.628220

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, yoğun bakım ünitesinde hemşirelik klinik uygulaması yapmış olan öğrenci hemşirelerinin yoğun bakımdaki çevresel stres kaynaklarına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yürütüldü.

Yöntem: Çalışma hemşirelik bölümünde öğrenim gören ve yoğun bakım ünitelerinde hemşirelik klinik uygulaması yapmış 78 öğrencinin katılımıyla tamamlandı. Veri toplama amacıyla, "Yoğun Bakım Ünitesi Çevresel Stresörler Ölçeği" ve araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan veri toplama formu kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik, frekans, ortalama ve standart sapma, bağımsız gruplarda t testi ve ANOVA kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %84.6'sı 19-23 yaş aralığında, %74.4'ü kadın, %96.2'si bekar ve %78.2'si dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların %71.8'i orta düzey gelir durumuna sahip, %42.3'ü dahiliye yoğun bakım ünitesinde hemşirelik klinik uygulaması yapmış ve %76.9'u daha önce yoğun bakım ünitesinde bulunmamıştır. Ayrıca öğrencilerin %64.1'i yoğun bakım ünitesinde çalışmayı istemektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre, "ölüm korkusu", "kalp monitörünün alarminin bozulduğunu duymak", "mahremiyet olmaması", "AIDS korkusu" ve "ağrı yaşama" öğrencilerin yoğun bakımdaki en önemli çevresel stres kaynağıdır. Ayrıca 24-27 yaş grubundaki öğrencilerin, erkeklerin ve cerrahi yoğun bakım ünitesinde hemşirelik klinik uygulaması yapan öğrencilerin yoğun bakım ünitesi çevresel stres kaynakları algısının daha yüksek olduğu tespit edildi.

Sonuç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin yoğun bakım ünitesindeki çevresel stres kaynaklarına ilişkin algılarını gösterdi. Bu şekilde hemşirelik eğitim müfredatında gerekli düzenlemeler yapılacak ve öğrenciler yoğun bakım üniteleri hakkında daha kapsamlı olarak eğitilecektir.

Anahtar Kelimeler: Algı; çevresel stresör; hemşirelik öğrencisi; yoğun bakım ünitesi.

ABSTRACT

Perception of Environmental Stress Sources in Intensive Care Unit by Student Nurses

Aim: This study was carried out to determine the perceptions of the student nurses who had nursing clinical practice in the intensive care unit about the environmental stress sources in the intensive care unit.

Method: The research was done by the participation of 78 students who being educated in nursing department and had nursing clinical practice at intensive care units. To collect data, "Intensive Care Unit Sources of Environmental Stress Scale" and data collection form developed by the researchers were used. Data were analyzed with percentiles, frequency, average and standart deviation values, t test for independent groups and ANOVA tests.

Results: 84.6% of the students participating in the research are between the ages of 19-23, 74.4% are female, 96.2% are single and 78.2% are in the fourth grade. 71.8% of the participants had a middle income level, 42.3% of them had nursing clinical practice in the internal medicine intensive care unit and 76.9% of them had not been in the intensive care unit before. In addition, 64.1% of the students want to work in the intensive care unit. According to the results of the study, "fear of death", "hearing the alarm of the heart monitor goes off", "lack of privacy", "fear of AIDS" and "experiencing pain" are the most important sources of environmental stress for students in intensive care units. In addition, it was determined that the perception of environmental stress sources in the intensive care unit was higher among the students in the 24-27 age group, men and students who had nursing clinical practice in the surgical intensive care unit.

Conclusion: This study revealed that the perception of environmental stress sources in intensive care unit of nursing students. By this way, required arrangements will be done in nursing curriculum and the students will be educated more comprehensively about intensive care units.

Keywords: Perception; environmental stressor; nursing student; intensive care unit.

¹ Bu çalışma "1. Uluslararası Hemşirelikte Yenilikçi Yaklaşımlar Kongresi"nde sunuldu.

² **Sorumlu Yazar:** Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü (Dr. Öğr. Üyesi), ORCID: 0000-0002-1579-6887, e-posta: ebulut61ts@hotmail.com

³ Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı (Prof. Dr.), ORCID: 0000-0002-0660-8426, e-posta: dilekc@ktu.edu.tr

⁴ Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı (Araş. Gör.), ORCID: 0000-0003-3805-2271, e-posta: gulcakir@ktu.edu.tr

GİRİŞ

Yoğun bakım üniteleri, karmaşık tıbbi cihazların kullanıldığı, multidisipliner bakım anlayışının benimsendiği, hayati risk taşıyan bireylere sürekli bakımın sağlandığı özel birimlerdir (1, 2). Yoğun bakımdaki hastalar sağlık durumlarındaki ani değişimler, sağlık personellerinin telaşlı davranışları, yoğun bakımların genellikle dış ortama kapalı bölümlerde bulunması, tıbbi cihazların ses ve ışıkları, aile üyelerinden uzakla kalma ve tanınmayan insanlarda sağlık bakımı alma gibi nedenlerle sıklıkla stres yaşayabilmektedir. Hastalarının yanında olamama, tedavi sürecinde hastasına destek olamama, hastasının yeterli bakımı aldığından emin olamama gibi nedenlerle hastaların aile üyeleri de stres yaşayabilmektedir. Bu yüzden, hasta ve ailesinin yaşam kalitesi düşmekte, iyileşme süresi uzamakta ve aile üyelerinde fiziksel ve psikolojik problemler ortaya çıkmaktadır (2-5).

Yoğun bakım ünitelerindeki çevresel stres kaynaklarından sağlık personelleri de etkilenmektedir. Stres sağlık personeline üretkenliği, iş performansını ve motivasyonu azaltmakta, bölüm değişikliği oranlarını artırmaktadır. Ayrıca, hastalara verilen sağlık bakımı bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Daha iyi bir sağlık bakım sürecinin sağlanabilmesi için sağlık hizmeti veren hemşirelik öğrencilerinin, çevresel stresörlerden etkilenme durumu tespit edilmesi ve bu stresörlerle başa çıkma yöntemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir (6, 7).

AMAÇ

Hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler öğrenim süreçleri boyunca deneyim kazanmaları amacıyla yoğun bakım ünitelerinde hemşirelik klinik uygulaması yapmaktadır. Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin ve bu birimlerde takip edilen hastaların maruz kaldığı stres kaynaklarından öğrenciler de etkilenmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin yoğun bakım ünitelerindeki çevresel stresörlere yönelik algılarının tespit edilmesi hemşirelik müfredatındaki gerekli düzenlemelerin yapılması için önem taşımaktadır. Bu bilgiler ışığında çalışmamızın amacı yoğun bakım ünitelerinde hemşirelik klinik uygulaması yapmış olan hemşirelik öğrencilerinin çevresel stres kaynaklarına ilişkin tutumlarını belirlemek olarak belirlendi.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü: Araştırma tanımlayıcı türde bir araştırmadır.

Evren ve Örneklem: Araştırmanın evrenini bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü iki, üç ve dördüncü sınıflarda öğrenim gören ve yoğun bakım ünitelerinde hemşirelik klinik uygulaması yapmış olan tüm öğrenciler (n:90) oluşturdu. Hemşirelik bölümünde öğrenim görmek, yoğun bakım ünitesinde hemşirelik klinik uygulaması yapmış olmak ve çalışmaya katılmaya gönüllü olmak araştırmaya dahil edilme kriterlerini oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip araştırmaya dahil edilme kriterlerini taşıyan tüm öğrencilere ulaşmak hedeflendi. Araştırmaya katılmayı kabul eden 78 öğrenci ile çalışma tamamlandı.

Veri Toplama Aracı: Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından literatür taraması sonucunda geliştirilen “veri toplama formu” (7-9) ile Ballard tarafından geliştirilen, Cochran ve Ganong (10) tarafından revize edilen ve Türkçe geçerlik-güvenirlik çalışması Çınar, Aslan ve Kurtoglu (11) tarafından yapılmış olan “Yoğun Bakım Ünitesi Çevresel Stresörler Ölçeği” ile kullanılarak toplandı. Veri toplama işlemi her bir katılımcı ile yüz yüze görüşerek ortalama beş dakikada tamamlandı.

Yoğun Bakım Ünitesi Çevresel Stresörler Ölçeği: Likert tipi 50 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçek yoğun bakımdaki çevresel stres kaynaklarına ilişkin bireylerin algılarını değerlendirmek üzere geliştirilmiştir. Ölçekteki maddelere “çok stresli”, orta seviyede stresli”, “az stresli”, “stresiz” ve “uygulanamaz” şeklinde yanıtlar verilebilmektedir. “Çok stresli” için 4 puan, “orta seviyede stresli” için 3 puan, “az stresli” için 2 puan, “stresiz” için 1 puan ve “uygulanamaz” için 0 puan verilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan “0”, en yüksek puan ise “200”dür. Ölçek “fiziksel rahatsızlık”, “psikolojik distres”, “tedavi uygulamaları” ve “yoğun bakım ünitesi ortamı” olmak üzere dört alt boyutta incelenmektedir. 1, 4, 5, 6, 8, 13, 18, 24, 28, 29, 32, 34 ve 44. maddeler fiziksel rahatsızlık; 17, 26 ve 33. maddeler tedavi uygulamaları; 2, 12, 14, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 49 ve 50. maddeler psikolojik distres ve 3, 7, 9, 10, 11, 21, 25, 27, 30, 31 ve 42. maddeler yoğun bakım ünitesi ortamı alt boyutuna ilişkin ifadelerdir (7-9, 12).

Araştırmacılar tarafından geliştirilen veri toplama formu 11 sorudan oluşmaktadır. Formda katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, vb.

sosyodemografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Etik Sorumluluk: Çalışmanın yürütülmesi için bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden kurum izni (No:63582098/299) ve Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan etik kurul izni (No:24237859-405) alındı. Araştırmaya katılan katılımcılar ise çalışma hakkında bilgilendirilerek yazılı onamaları alındı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma 78 öğrencinin katılımı ile tamamlandı. Öğrencilerin yaş aralığı 19-27

arasında olup %84.6'sı 19-23 yaş arasında yer almaktaydı. Katılımcıların %74.4'ü kadın, %96.2'si bekar ve %78.2'si, dördüncü sınıfta öğrenim görmekteydi. Öğrencilerin yarısından fazlasının (%71.8) aylık gelir ve giderinin birbirine eşit, %42.3'ünün dahiliye yoğun bakım ünitesinde hemşirelik klinik uygulaması yaptığı tespit edildi. Yoğun bakımlarda hemşirelik klinik uygulaması yapma süresi incelendiğinde öğrencilerin %80.8'inin 1-20 gün arasında yoğun bakım hemşirelik klinik uygulaması yaptığı görüldü (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri

Sosyo-demografik Özellik	n	%
Yaş		
19-23	66	84.6
24-27	12	15.4
Cinsiyet		
Kadın	58	74.4
Erkek	20	25.6
Medeni Durum		
Evli	3	3.8
Bekar	75	96.2
Sınıf		
2	7	9.0
3	10	12.8
4	61	78.2
Aylık Gelir Düzeyi		
Gelir giderden az	12	15.4
Gelir gidere eşit	56	71.8
Gelir giderden fazla	10	12.8
Hemşirelik Klinik Uygulaması Yapılan Yoğun Bakım Ünitesi		
Anestezi Yoğun Bakım	11	14.1
Cerrahi Yoğun Bakım	18	24.4
Dahiliye Yoğun Bakım	33	42.3
Yenidoğan-Pediyatrik Yoğun Bakım	15	19.2
Hemşirelik Klinik Uygulaması Süresi (Gün)		
1-20	63	80.8
21-40	15	19.2
Daha Önce Yoğun Bakımda Bulunma Durumu		
Evet	18	23.1
Hayır	60	76.9
Daha Önce Yoğun Bakımda Bulunma Nedeni*		
Lise/Önlisans öğrenim süreci	6	33.3
Hasta ziyareti	12	66.7
Yoğun Bakım Ünitesinde Çalışma İsteği		
Evet	50	64.1
Hayır	28	35.9
Yoğun Bakım Ünitesinde Çalışma İsteği Nedeni**		
Etkili hemşirelik bakımı sağlama	24	48.0
Kendini geliştirme	19	38.0
Hasta yakınıyla etkileşim halinde bulunmama isteği	7	14.0

*Daha önce yoğun bakımda bulunan öğrenci sayısı üzerinden hesaplandı.

**Yoğun bakım ünitesinde çalışmayı isteyen öğrenci sayısı üzerinden hesaplandı.

Tablo 2. Yoğun Bakım Ünitesi Çevresel Stresörler Ölçeği Maddeleri Puan Ortalaması

Stres Kaynağı	Ortalama±Standart Sapma
Burun veya ağızda tüpler bulunması	2.09±1.18
Mahremiyet olmaması	3.71±0.68
Çok sıcak ya da çok soğuk bir odada olmak	3.09±0.80
Erkek ve kadınların aynı odada kalmaları	3.13±0.91
Diğer hastaların ağlamalarını duymak	3.42±0.87
Ağrı yaşamak	3.68±0.61
Alışılmadık sesler duymak	3.18±0.67
İletişim kuramamak	3.62±0.60
Uyuyamamak	3.44±0.79
Makinelere alarm ve uyarı seslerinin duyulması	3.19±0.72
Işıkların sürekli açık olması	2.91±0.87
Kendi kontrolünü sağlayamamak	3.64±0.58
Eşini özlemek	2.86±1.31
Kalp monitörünün alarmının bozulduğunu fark etmek	3.73±0.52
Tüpler/serum setleri tarafından sıkıştırılmış olmak	3.51±0.67
Etrafta yabancı kokuların olduğunu fark etmek	3.10±0.74
Aile ve arkadaşları günde sadece birkaç dakika görmek	3.58±0.65
Etrafta yabancı makinelerin olması	3.19±0.72
Sıkılmak	3.04±0.95
Ölüm korkusu	3.83±0.52
Hemşirelerin çok telaşlı olması	3,67±0,55
Serum setleri nedeniyle elleri veya kolları hareket ettirememek	3.36±0.75
Hangi günde olduğunuzu bilmemek	3.28±0.91
Hemşirelerin sizin anlamadığınız kelimeleri kullanması	3.44±0.76
Yoğun bakım ünitesinde ne kadar kalacağınızı bilmemek	3.67±0.55
Oksijen maskesi takmanız	2.72±0.95
Diğer hastalara uygulanan tedavileri izlemek	2.81±1.00
Hemşireler tarafından uyandırılmak	2.73±0.96
Susamak	3.06±0.82
Zamanı bilmemek	3.26±0.87
Tavandaki şekilleri izlemek zorunda kalmak	3.10±0.90
İnsanların sizin hakkında konuştuğunu duymanız	3.55±0.75
Hemşirelerin yatağınızın etrafında sürekli bir şeyler yapması	3.19±0.88
Nerede olduğunuzu bilmemek	3.51±0.65
Her yerinizde iğnelerin bulunması	3.67±0.59
Tanımadığınız doktorlar tarafından bakımınızın yapılması	3.27±0.84
Hemşire ve doktorların çok yüksek sesle konuşmaları	3.28±0.77
Yapılması gerekenlerin ne zaman yapılacağını bilmemek	3.36±0.78
Size açıklanan tedavinin yapılmaması	3.56±0.78
Hemşirenin kendini tanıtmaması	2.96±0.82
Başınızın üzerinde serum torbalarını görmek	2.40±0.93
Yatak ve yastıkların rahat olmaması	3.18±0.83
Sık sık kan basıncının ölçülmesi	2.47±1.09
Hemşirelerin sizden çok makineleri takip etmesi	3.12±0.85
Tedaviyi onaylamak için baskı altına alınmak	3.49±0.84
Doktor ve hemşireler tarafından sık sık fizik muayene edilmek	3.14±0.78
AIDS korkusu	3.68±0.67
Telefonun sesini duymak	2.37±1.05
Aile rollerini yerine getirememek	3.46±0.76
Parasal endişeler	3.32±0.86

Öğrencilerin Yoğun Bakım Ünitesi Çevresel Stresörler Ölçeği maddelerinden aldığı puan ortalaması tablo 2’de gösterilmektedir. Tabloya göre “ölüm korkusu”, kalp monitörünün alarımının bozulduğunu fark etmek”, mahremiyetin olmaması”, “AIDS korkusu” ve

“ağrı yaşama” en stresli çevresel stres kaynaklarıdır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin Yoğun Bakım Ünitesi Çevresel Stresörler Ölçeği alt boyutlarından ve ölçeğin tamamından aldıkları puan ortalamaları Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Yoğun Bakım Ünitesi Çevresel Stresörler Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puan Ortalamaları

Alt Boyut	Ortalama±Standart Sapma	En Düşük-En Yüksek
Fiziksel rahatsızlık	22.00±5.41	13-34
Tedavi uygulamaları	5.51±1.79	3-10
Psikolojik distres	39.38±10.14	23-70
Yoğun bakım ünitesi ortamı	19.51±5.30	11-35
Total	86.41±21.07	50-139

Çalışmada, kadınların Yoğun Bakım Ünitesi Çevresel Stresörler Ölçeği toplam puanı ve tedavi uygulamaları alt boyut puanı ortalaması erkeklere göre anlamlı olarak yüksek bulundu ($p<0.05$). Yaşa göre ölçek toplam ve alt boyut puanları karşılaştırıldığında 24-27 yaş aralığındaki öğrencilerin ölçek toplam puanının anlamlı olarak daha düşük olduğu tespit edildi

($p<0.05$). Ayrıca anestezi yoğun bakım ünitesi ve yenidoğan-pediatri yoğun bakım ünitesinde hemşirelik klinik uygulaması yapan öğrencilerin ölçek toplam puanı ile fiziksel rahatsızlık alt boyut puan ortalaması cerrahi yoğun bakım ünitesinde hemşirelik klinik uygulaması yapanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulundu ($p<0.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Sosyo-demografik Özelliklere Göre Yoğun Bakım Ünitesi Çevresel Stresörler Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamaları

Sosyo-demografik Özellik	Fiziksel Rahatsızlık	Tedavi Uygulamaları	Psikolojik Distres	Yoğun Bakım Ünitesi Ortamı	Toplam
Yaş					
19-23	21.62±4.94	5.42±1.75	38.36±8.87	19.09±4.67	84.50±18.59
24-27	24.08±7.44	6.00±2.00	45.00±14.62	21.83±7.77	96.91±30.37
	$p=0.149$	$p=0.309$	$p=0.036$	$p=0.100$	$p=0.060$
Cinsiyet					
Kadın	20.84±4.98	5.15±1.58	37.31±8.97	18.41±5.06	81.72±19.20
Erkek	25.35±5.33	6.55±1.98	45.40±11.11	22.70±4.75	100.00±20.77
	$p=0.001$	$p=0.002$	$p=0.002$	$p=0.001$	$p=0.001$
Hemşirelik Klinik Uygulaması Yapılan Yoğun Bakım Ünitesi					
Anestezi	19.09±5.80	5.00±2.19	36.45±12.05	16.81±6.41	77.36±25.61
Cerrahi	23.26±5.89	5.89±1.96	42.73±9.29	22.00±4.08	93.89±19.54
Dahiliye	23.03±5.69	5.69±1.72	41.00±10.28	20.12±5.21	89.84±20.67
Yenidoğan-Pediatri	20.26±5.00	5.00±1.30	33.73±6.80	17.00±4.45	76.00±14.86
	$p=0.071$	$p=0.347$	$p=0.034$	$p=0.010$	$p=0.027$

Çalışmamızda, “ölüm korkusu”, “kalp monitörünün alarımının bozulduğunu fark etmek”, “mahremiyet olmaması”, “AIDS korkusu” ve “ağrı yaşama” yoğun bakım ünitesindeki en önemli stres kaynakları olarak belirtildi. Yava ve ark. (13) yaptıkları çalışmada “ölüm korkusu”, “ağrı yaşama”, “burunda veya ağızda tüplerin bulunması”, “uyuyamama” ve “mahremiyet

olmaması”nın hemşirelere göre en önemli stresörler olduğunu tespit etmiştir. Farklı bir çalışmada Pang ve Suen (14) hastalara göre yoğun bakımdaki en önemli stres kaynaklarının “ölüm korkusu”, “tedaviyi onaylamak için baskı altına alınmak”, “ağrı yaşamak” ve “yoğun bakım ünitesinde ne kadar kalacağını bilmemek” olduğunu saptamıştır. Pang ve Suen’in (12)

hemşireler üzerinde yaptığı çalışmada “ölüm korkusu”, “kendi kontrolünü sağlayamamak”, “iletişim kuramamak” ve “tedaviyi onaylamak için baskı altına alınmak” en stresli durumlar olduğu görülmüştür. Diğer bir çalışmada Dias ve ark. (15) farklı olarak “hemşirelerin yatağınızın etrafında sürekli bir şeyler yapması”, “alışılmadık seslerin duyulması” ve “insanların sizin hakkınızda konuştuğunu duymak” yoğun bakım ünitesindeki en önemli stresörler olarak gösterildiğini belirtmiştir. Gültekin ve ark. (16) ise yoğun bakımda takip edilen hastalara göre en önemli stresörlerin “susamak”, “ağızda veya burunda tüp bulunması”, “kendini kontrol edememek”, “uyuyamamak” ve “ağrı yaşamak” olduğu gösterilmiştir. Çalışmamız literatürle kısmen uyumludur. Yoğun bakımda tedavi gören hastaların yaşamını kaybetme riski fazladır. Hastaların sağlığının geri gelmesi için hastaya birçok girişim uygulanmaktadır. Bu uygulamaların bazıları ise ağrı oluşturmaktadır. Bu uygulamalar yapılırken hastalar diğer hastaları da kolaylıkla görebilmektedir. Bu nedenle “ölüm korkusu”, “mahremiyetin olmaması” ve “ağrı yaşama”nın en önemli stres kaynakları olarak görüldüğü düşünülmektedir. Yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşireler monitörlerin alarm seslerine alışkın olabilmektedir. Ancak öğrenciler yoğun bakım ünitelerinde daha kısa süre çalışmaları nedeniyle monitörlerden gelen seslerin ne anlama geldiğini kavramada ve bu seslere alışmada zorluk yaşayabilmektedir. Bu nedenle monitörlerin alarm sesleri stres oluşturan bir etmen olabilir. Literatürden farklı olarak “AIDS korkusu” çalışmamızda önemli bir stresör olarak ifade edildi. Öğrencilerin çalışan hemşirelere göre daha deneyimsiz olmaları ve kan yoluyla bulaşan hastalıkların farkında olmaları nedeniyle AIDS korkusunun önemli bir stresör olduğu düşünülmektedir.

Bireyin yaşının yoğun bakımdaki çevresel stresörlere yönelik algı üzerinde etkili bir faktör olduğu çalışmamızda görüldü. Verilerin analizi sonucu yaş olarak daha büyük olan öğrencilerin psikolojik distres alt boyut puan ortalaması anlamlı olarak yüksek bulundu. Literatürde farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Yava ve ark. (13) ile Dias ve ark. (15), yaşın stres algısı üzerine etkisi olmadığını belirtirken, Pang ve Suen (14), yaş ile stres algısı arasında negatif bir ilişkinin olduğunu saptamıştır. Yaşın ilerlemesiyle öğrencilerin yoğun bakımlardaki süreçlere farkındalığının artmasından dolayı psikolojik etmenlerden daha fazla etkilendiği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre erkek öğrenciler çevresel stresörlere kadın öğrencilerden daha duyarlıdır. Pang ve Suen (12), Yava ve ark. (13) ile Hweidi ve Nizamli (17)’nin yaptığı çalışmalarda cinsiyet ile algılanan stres arasında bir ilişki saptanmamıştır. Çalışmamız bu yönüyle literatürle uyumlu değildir. Kadın öğrencilerin sağlık bakım süreçlerinde erkek öğrencilere göre daha soğukkanlı olmalarının çevresel stresörlerden erkeklere göre daha az etkilenmelerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Son olarak çalışmamızda, cerrahi yoğun bakım ünitelerinde hemşirelik klinik uygulaması yapan öğrencilerin yoğun bakım ünitesi ortamı, psikolojik distres ve toplam puan ortalamalarının anlamlı olarak yüksek olduğu tespit edildi. Yava ve ark. (13) çalışmalarında dahiliye yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin stres algısının cerrahi yoğun bakım hemşirelerine göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Cerrahi yoğun bakım ünitesinde diğer yoğun bakım ünitelerindeki hastalara ek olarak cerrahi bakıma yönelik cihazların kullanılması ve uygulamaların yapılmasının bu birimde hemşirelik klinik uygulaması yapmış olan öğrencilerin stresörlerden daha fazla etkilenmesinde rol oynadığı düşünülmektedir.

Araştırmanın sınırlılıkları: Araştırma, yalnızca yoğun bakım ünitelerinde klinik uygulama yapmış olan öğrenciler üzerinde yapıldı. Bu nedenle tüm hemşirelik öğrencilerinin stresörlere ilişkin algı düzeyini yansıtmamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yoğun bakım ünitelerindeki çevresel stres kaynakları, ister tedavi görmek, ister sağlık hizmeti vermek ve isterse hasta ziyareti amacıyla olsun bu birimlerde bulunan kişileri farklı düzeylerde etkileyebilmektedir. Öğrenim hayatlarını tamamladıktan sonra hemşirelik mesleğini yürütecek olan hemşirelerin de yoğun bakımlardaki çevresel stresörlere ilişkin algılarını tespit etmek ve bu stresörlere karşı öğrencileri yetiştirebilmek hem öğrenci hem de bakım vereceği hastalar açısından pozitif sonuçlar doğuracaktır. Bu nedenle çalışmanın sonuçları doğrultusunda hemşirelik müfredatında gerekli düzenlemeler yapılması önerilmektedir.

Teşekkür: Ölçek ve veri toplama formundaki soruları içtenlikle yanıtlayarak araştırmanın amacına ulaşmasına katkı sağlayan tüm hemşirelik öğrencilerine teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkısı: Araştırma fikrinin oluşturulması DÇ, EB ve GÇÖ; araştırmanın tasarımı EB ve GÇÖ; veri toplama EB ve GÇÖ;

KAYNAKLAR

1. Terzi B, Kaya N. Nursing Care of Critically III Patients. *Yoğun Bakım Dergisi* 2011;1: 21-5.
2. Hintistan S, Nural N, Öztürk H. Experiences of The Patients in Intensive Care Unit. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi* 2009;13(1):40-6.
3. Fumis RRL, Ranzani OT, Faria PP, Schettino G. Anxiety, Depression, and Satisfaction in Close Relatives of Patients in An Open Visiting Policy Intensive Care Unit in Brazil. *Journal of Critical Care* 2015;30(2):440-6.
4. Orgeas MG, Willems V, Timsit JF, Diaw F, Brochon S, Vesin A, et al. Opinions of Families, Staff, and Patients About Family Participation in Care in Intensive Care Units. *Journal of Critical Care* 2010;25:634-40.
5. Gürkan A. Holistic Approach: Family Members with Patients at The Intensive Care Unit. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi* 2009;13(1):1-5.
6. Yarar O, Madaslı R. Occupational Stress of Health Personnel Who Work at The Intensive Care Department. *Göğüs Kalp Damar Anestezi ve Yoğun Bakım Derneği Dergisi* 2016;22(3):105-10.
7. Applebaum D, Fowler S, Fiedler N, Osinubi O, Robson M. The Impact of Environmental Factors on Nursing Stress, Job Satisfaction, and Turnover Intention. *The Journal of Nursing Administration* 2010;40:323-28.
8. Zaybak A, Çevik K. Stressors in The Intensive Care Unit: Perceptions of Patients and Nurses. *Yoğun Bakım Dergisi* 2015;6:4-9.
9. Cornock MA. Stress and The Intensive Care Patient: Perceptions of Patients and Nurses. *Journal of Advanced Nursing* 1998;27:518-27.
10. Cochran J, Ganong LH. A Comparison of Nurses' and Patients' Perceptions of Intensive Care Unit Stressors. *Journal of Advanced Nursing* 1989;14(12):1038-43.
11. Çınar S, Aslan F, Kurtoğlu T. Intensive Care Unit Environmental Stressors Scale: Validity and Reliability Study. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi* 2011;15(2):61-6.
12. Pang PSK, Suen LKP. Stressors in the ICU: A Comparison of Patients' and Nurses' Perceptions. *Journal of Clinical Nursing* 2008;17:2681-9.
13. Yava A, Tosun N, Ünver V, Çiçek H. Patient and Nurse Perceptions of Stressors in The Intensive Care Unit. *Stress and Health* 2011;27:36-47.
14. Pang PSK, Suen LKP. Stressors in the Intensive Care Unit: Comparing the Perceptions of Chinese Patients and Their Family. *Stress and Health* 2009;5:151-9.
15. Dias D, Resende MV, Diniz GCLM. Patients Stress in Intensive Care: Comparison Between A Coronary Care Unit and A General Postoperative Unit. *Revista Brasileira de Terapia Intensiva* 2015;27(1):18-25.
16. Gültekin Y, Özçelik Z, Akıncı SB, Yorgancı HK. Evaluation of Stressors in Intensive Care Units. *Turkish Journal of Surgery* 2018;34:5-8.
17. Hweidi IM, Nizamli FM. Stressors in Intensive Care Units in Syria: Patients' Perceptions. *Journal of Research in Nursing* 2015;20(2):114-26.